

Dissertatio medica de vomitoriis rite adhibendis ... / [Johann Christoph Zopff].

Contributors

Zopff, Johann Christoph, active 1676.
Wedel, Georg Wolfgang, 1645-1721.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jenae : Typis Samuelis Krebsii, [1676]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ckwpnvt6>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Q. D. B. V

9

DISSERTATIO MEDICA

De

VOMITORIIS

RITE ADHIBENDIS,

Quam

Consensu & Autoritate Gratiosissimæ Facultatis

Medicæ in Illustri Salanâ,

P R Æ S I D E

Viro Nobilissimo, Amplissimo, Excellen-
tissimo, atque Experientissimo

DN. GEORGIO WOLFF-
GANGO WEDELIO,

Medic. Doct. ac Theoretices Profess. Publ. celeberrimo,

Medico Ducali Saxon. feliciss. S. R. I. Acad.

Natur. Curios. Collegâ primario,

DN. Præceptore ac Promotore æviternum
deveniendo,

Publico Eruditorum examini submittit

R E S P O N D E N S

JOHANNES CHRISTOPHORUS

Sopff Geranus,

Ad diem

Martii Anno M. DC. LXXVI.

J E N Æ,

TYPIS SAMUELIS KREBSII.

V I R O

*PER QUAM REVERENDO, AMPLISSIMO
ET EXCELLENTISSIMO*

DN. M. JOHANNI
CASPARO ZOPFIO,

SS. THEOLOGIÆ BACCALAU-
REO, ECCLESIAE GERANÆ PASTORI, EJUS-
DEMQUE ET VICINARUM SUPERATTENDENTI
DIGNISSIMO, CONSISTORII ADSESSORI
GRAVISSIMO, ET GYMNASII IN-
SPECTORI PRIMARIO,

*PARENTI SUO PLUS OCULIS DILECTO ET
AD ARAS USQUE DEVENERANDO,*

PRIMITIAS HASCE ACADEMICAS
SUBMISSA ET FILIALI DEVOTIONE,
CUM PIO OMNIGENÆ PROSPERITATIS VOTO,

O F F E R T

JOHANNES CHRISTOPHORUS Zopff.

PROOEMIUM.

Etus dictum est, durum nodum durum
requirere cuneum; id verò & in medicinâ va-
let quàm maximè. Non licet semper palpum
obtrudere & abblandiri corpori, sed crudelem
sæpe oportet esse, attamen unà gratiosum me-
dicum.

Neque sola chirurgica ἐγχείρησις in hoc spectanda est
ingrator, est etiam in medicamentis sæpe opus quâdam vio-
lentiâ, ut quod intimius insedit, fortiori eradicetur impetu.

Ἐξεμῆσαι sæpe oportet τὸ νόσημα, & invertere naturæ or-
dinem, ut eandem sartam ac illibatam præstemus, & benè seu
pro salute suâ agentem sequamur. Est, ubi fine suo frustratur
eadem, sed cur non abuti quasi cum illâ quandoque liceat
ventriculo, ut repurgemus Augiæ stabulum, & saburram vi-
tiosam excutiamus?

Non deest tamen in his quoque gratia, nullo quippe
magis medicamento ægris, nec id opinantibus, imponi pot-
est, quàm vomitoriis. Ast gladius in manu furiosi sunt gene-
rosa hæc præsidia, nisi rectè utentem nanciscantur. Scrutabi-
mur hunc in finem nos hâc vice horum administrationem
concinnam, cui cœpto ut supremum annuat Numen, vo-
vemus!

CAPUT I.

De

indicantibus vomitoriorum.

CAcochymia uti varia est, pituitosa, biliosa, serosa, melan-
cholica, prout etiam vel intra vasa magis continetur,
vel extra ea hîc illic colligitur & continetur; ita etiam

varlis eget præfidiis κενώληκός, quibus evacuetur & elimine-
tur. Peccat enim non solum substantiâ, quantitate, qualita-
te, sed & loco, modo, motuque; hinc etiam pro horum modu-
lo regulanda est aphæresis.

Inter ea, quæ proximius evacuant, sunt VOMITORIA,
quæ aliàs quoque dicuntur *Emetica*, uti *Tri emetici*, *sirupi*
emetici, *emetici regalis* & alia nomina nota sunt.

Notabile nomen est *syrmaismus*, quod apud ipsum *Hip-
pocratem* occurrit, *l. 1. de artic. t. 35. l. 8.* ubi ἐμέειν ἀπὸ συρμαισμῶ
jubet, seu ex moderato aliquo medicamento vomitum ciere.
Hæc vox notat quidem latiori significatione levem
seu mediocrem purgationem, sive per alvum, sive per vom-
itum fiat, teste *Galeno*, *comm. 2. in l. de artic. t. 51.* quam vocant
minorativam; magis tamen vomitioni leniori competit,
quam præstabant olim, teste *Galeno l. c.* tùm aliis medicamen-
tis, tùm inprimis furculis hellebori albi in raphani radicem
defixis, ac raphanis ipsis hinc postero die vel solis, vel ex ace-
to mulso comestis, quam in rem etiam videri meretur *Langius*
l. 2. epist. 48. p. 788. Hinc etiam συρμαῖα audit tum raphanus,
tum alia quibus evacuatio illa præstabatur. Hinc ita nomi-
nantur à *Diocle* apud *Paulum l. 1. c. 100.* οἱ νήσεις ἐμετοῖ, *vomitus jeju-
ni*, *belleborismi* etiam inde nomen subnatum est.

Vomitoria sunt ἄνω Purgantia, uti purgantia propriè
dicta κάτω operantur; ex quò patet, non differre purgan-
tia & vomitoria vi agendi, & sine generali, utraque enim ir-
ritant, utraque evacuant, nec sine æquè speciali, nisi à poste-
riori, nullum enim est vomitorium, quod non etiam κάτω
agere possit, nec purgans, quod non etiam per superiora
evacuare. De quò vid. inprimis *Walæus M. M. p. 21. 22.* sed dif-
ferunt gradu, & diversitate acrimoniæ *Θίνο-ῤρεα* irritantis
volatilioris vel fixioris, uti alibi id disquiremus latius. Quo
enim majorem agendi energiam medicamentum aliquod
possidet, eò etiam citius eandem exsequitur. Hinc patet, pur-
gantibus fortiora esse emetica & citius operari; pro ventri-
culi enim & humorum dispositione diversum sortiuntur ef-
fectum.

fectum. Unde observamus, maximè etiam materiæ sequacitatem esse attendendam, sæpè enim datum vomitorium, solum κατὰ operatum fuit, & sæpè purgans ἀνω, non per inferiora. Sic in hydropicis rarò vomitoria ἀνω operantur, frequentius per τὰ κατὰ, quia humores acres, salini, acidi, quibus abundant, & figunt ipsorum vim ex parte, minus versus superiora inclinant.

Inventio vomitoriorum debetur naturæ ipsius ductui, cum enim Medicus naturæ sit minister, & vero hæc sæpissimè spontaneis vomitibus à materiâ vitiosâ, qualitate & quantitate peccante, se à morbo liberare soleat, facile & in promptu fuit, hoc passu eandem imitari, præcipuè cum quibusdam animalibus, ut canibus, esu graminis id frequenter admodum contingat.

INDICANTUR nempè Vomitoria (1.) à materiâ; Non-entis enim, ut ita loquar, nulla sunt vomitoria, i.e. si positivè nulla adest materia, quæ sui excretionem ἀνω efflagitat, frustra ea quis propinaverit. Hinc falluntur Medici insigniter, qui in senibus, ob calorem nativum debilem & deficientem inappetentiâ laborantibus, conantur vomitoriis rem exequi, quæ causa potius privativa est, unde citius ad tumulum eosdem præcipitant.

(2.) à mobili materiâ, & ἀνω viam poscente, unde varia ejusdem consurgunt indicia, & quidem quæ aliàs præconis instar vomitum adfore innuunt, v. g. nausea, quæ nihil aliud est, quàm vomitus in fieri, os amaricans, præcordiorum dolor, tumor, sputum copiosum in faucibus, labii inferioris tremor, obtunicam ori & ventriculo communem, cardialgia & faciei pallor, quæ singula ferè vel saltim pleraq; præcedere solent vomitum. Adeoque hæc potissimum fiunt eadem in ventriculo existente, nec naturæ obsecundante, unde eandem eliminare satagit; quam in rem egregiè *Cous 4. aphor. 17.* non febricitanti, ait, cibi fastidium, oris ventriculi morsus, vertigo tenebri-cosa, & oris amaritudo purgatione per superiora opus esse significant.

Nihilominus tamen etiam (3.) par ratio est, si materia in

secundâ regione, vasis mesaraicis v.g. vel in tertiâ circa exortum nervorum hæreat, & ad ventriculum vel vergat, vel redundet, & cum eodem communicet.

Ex quibus patet, locum habere emetica, peccante materiâ vitiosâ potissimum quantitate, sive in ipso ventriculo hæreat, vel ab errore externo vel corruptione & concoctione læsâ nata; sive aliunde ad eum vergat & tendat, seu etiam in aliis partibus vitium hærens per communicationem & consensum cum ventriculo revelli & exturbari possit. Sic lacte coagulato in ventriculo optima sunt vomitoria, ubi sæpe instar farciminis caseosa materia ejicitur, quale exemplum refert *B. Rolfincius Ord. & Meth. M. S. Comment. l. 2. f. 3. c. 59.* sic in adsumtis venenosis & noxiis optima sunt; *Excell. Dn. Præses* curavit puellam, quæ semen hyoscyami devoraverat, solo vomitu, uti & exemplum simile habet *Helmontius*. Ea scilicet ventriculi est natura, ut amica sibi avidè amplectatur, adversa respuat, & statim primam quasi labem inde recipiat. Unde mirandum est naturæ artificium, quod sæpe jusculum nunc primum à nobis datum vomitu non exigit, sed succum è ventriculo noxium, quod plus quinquagies se vidisse refert *Scaliger exerc. 335.*

Communicatur hæc materia aliunde cum ventriculo, & vice versâ à ventriculo cum aliis visceribus, mediantibus ductibus, ut tum viâ apertâ ex intestinis ad pylorum, undè sæpe illuc regurgitant humores biliosi & acidi, tum vasis arteriosis & venosis, tum etiam ipsis nervis, in adfectibus capitis, uteri, & aliarum partium, quibuscum mirus ipsi intercedit consensus.

Notamus etiam Vomitum indicari quandoque intentione primariâ, ut evacuatio & depletio humorum fiat, opposita repletioni 2. aph. 22. in casibus præcipuè jam dictis; interdum verò intentione secundariâ, ut, ipsâ actione & concussione, seu abdominis musculorum seu capitis partium, finem alium consequamur. Sic in partu difficili, quando foetus justâ positurâ instat, adhibitis cautelis, quas recenset *Rolfincius Chim. in A. F. Redact. libr. 5. sect. 6. c. 13.* tantum ea ratione adhiben-

bentur quandoque, ut succussatione & compressione musculorum abdominis versus inferiora, exclusio fœtus procuretur. Sic & in Apoplexiâ idem sæpè fit, ut beneficio nervorum vi ad caput diditâ, ipsâ motitatione seu excussione expugnetur obstructio spinalis medullæ; fitque id utrobique per accidens, ubi simul materia non hæret in primis viis, exinde tamen vis vibrari potest ad alias partes.

Finis scilicet primarius vomitus seu effectus est evacuare, secundarius etiam revellere, alterare, excutere, sistere quandoque, sed ille per se, hic per accidens magis.

Videas Autores, qui solis ferè vomitoriis in morbis quibuscunque curandis utuntur. Sic Rulandus vâ suâ benedictâ, Faber & Langius emeticô regali, Riverius febrifugo suo, alii xrio vitæ omnes aut plerosque saltim affectus præsumunt curare, quibusdam ignorantiam, aliis opinionem, cæteris ambitionem prodentibus.

Fatendum tamen est, Empiricos audaciâ hâc suâ plures chronicos & rebelles morbos curare, & contra deplorandum, quosdam nimis religiosè reformidare vomitoria, seu ægros seu Medicos.

Verum est, violentiâ quâdam conjunctâ operari, sed illa est transitoria, & consequenti eminentiori juvamine gratior est operatio. Notabile tamen est, ob hanc ipsam violentiorem operationem, quòd vomitoriis nec temerè nec timidè utendum sit, id quòd Galenus eleganti simili explicat, comment. 1. l. 6. epid. aph. 6. innuens, Vomitoria habere locum, ubi morbus quasi vectibus est expellendus.

Sed ut redeamus in viam, diversa per vomitum ventriculus ejicit, undè repetimus vomitum indicari à materiæ præsentîâ, quæ nec ad intestina deducitur, nec utilis est, quæ adfervetur, unde gravat, stimulat, & varia de se indicia præbet, quibus natura patefacit, quantum negotii ipsi detur, & quàm intendat, onere isthoc se liberare. Materia est humorosa, varia; ejicere tamen magis mobiles, leves, biliosos & acres humores annititur stomachus, omnesque adeò reliquos, quicunque tandem per superiora evacuationem desiderant,
tum

tum pituitosos, qui inviscant ventriculi parietes & appetitum destruunt, tum, præter biliosos jam dictos, & melancholicos. Visum enim sæpè est, humores sursum rejectos adeò acidos quosdam fuisse, ut dentes stupefecerint. Verbo; ii humores potissimum evacuantur per vomitum, qui in *ἐνυγχαρῖα* seu cavitate & capacitate ventriculi resident, dein quoque ob viciniam, quæ in intestinistenuibus, liene, cavis jecoris & pancreate ejusque ductu continentur.

Non sufficit tamen quòd talis materia adsit, & sui indicationem det, sed & quò vergit natura, Medicum promoveri oportet. Patefaciunt id etiam, vergere nempe ad superiora, præter jam dicta, ructus, qui si adsunt unà, præsumitur certè, humores istos vel in ventriculo ipso vel propinquioribus partibus contineri, item respiratio difficilis sæpe, & alia.

CAPUT II.

Permittentia & Prohibentia vomitum inquirunt.

SPECTANDA etiam veniunt PROHIBENTIA & PERMITTENTIA. PROHIBENT vomitum (1) ex REBUS NATURALIBUS *habitus corporis obesus*, tum (1) quia obesiores pulmones fere habent angustiores, undè facile ruptio alicujus vasis inferri potest; (2) tum quia pondus ipsum abdominis hisce violentis conatibus resistit, vid. *Heurn. IV. Aph. 7. num. 4.* undè anxietas ipsis major exoritur, (3.) humores habent minus fluxiles, uti notum est, minus etiam esse biliosos eosdem.

Nec omnes tamen obesi & carnosissimi, nec omnes graciles facile æque ferunt vomitum, conjungendæ igitur sunt circumstantiæ aliæ.

II. Ratione *sexus*, mulieres quidem & virgines optimè ferunt vomitum, non tamen conveniunt æque & propriè dicta in *gravidis*, præcipuè si dispositæ sunt ad abortum, leniora verò quandoque convenire, patet è vomitibus spontane-

taneis, quibus primis mensibus satis graviter vexantur gravidæ, cautè tamen; neque in puerperis, quia hoc modo facile debilitantur magis ligamenta uterina, & vires dejiciuntur jam dum debiles. Novimus hoc modo medicum, datâ emulsione vomitoriâ, deprecante licet Puerperâ, varia excitate symptomata, quæ in plures duraverunt annos.

III. EX REBUS P. N. plures morbi & symptomata prohibent vomitum, vel limitant saltim, non conveniunt v. g. (1) in *Lipothymia*, in primis familiari, seu qui familiariter & facile Lipothymiam patiuntur, & ad eam sunt dispositi, iis vomitoria non facile danda, excitatur enim statim symptoma; aliàs ubi ipsius adfectus hujus causa contenta est in vicinis partibus, vel in ipso ventriculo, maximè conveniunt hæc ipsa, e. g. in esu fungorum venenatorum, ubi sæpè oritur cardiogmus & lipothymia, tunc statim confugimus ad Vomitoria.

2. Vomitoria non conveniunt in *acutis*, turbant enim magis humores, nisi consentiat enormiter & in causâ sit ventriculus. Neque enim licet universaliter concludere: ventriculus laborat, ergo vomitorium est dandum; ergo ventriculus est subjectum primarium. Hinc in malignis, Peste, Petechialibus propriè non conveniunt, in morbo autem Hungarico à victus errore multis collectis cruditatibus magis id licet, sed statim in principio. Experientia quidem testatur, adsumta vomitoria in febribus acutis initio sæpè superata esse à naturâ, sed cursu suo nihilominus progressa est febris. Ergo ad antecedentem victum est respiciendum, & quid indicet.

In *Chronicis* verò & confirmatis morbis plurimis vomitoria sunt laudatissima, imò multi Chronici fiunt, quòd vomitoria omissa fuerint, cum eorum sedes ut plurimum hæreat circa primas vias, in pancreate, mesenterio, liene & aliis.

3. Non in *inflammatione partium* internarum, ne noxa major eveniat.

4. Non in *erosione Ventriculi*, ubi omnia assumpta ob *acrimias* ejiciuntur. Hinc enim noxa major in ventriculum redundat, & tunc potius demulcenda & præcipitanda est acredo.

5. Non in *adfectibus oculorum & capitis* quibusdam essentialibus, nisi cautè. Caput enim omnium maximè laborat in vomitu, ob nervos sextæ conjugationis, qui consensum ventriculi cum capite faciunt maximum. Vomitus etiam laboriosior pupillæ dilatationem aliaque mala infert, ideòque eo casu, ubi caput laborat simul, fasciâ ex linteo arctâ obducipotest, & oculi strophio tutandi.

6. Non in *lesionibus Pulmonis essentialibus*, si v.g. inflammati sint, ut in peripneumoniâ & pleuritide, non in dispositis ad Phthisin ac hæmoptysin, multò minus in ipsâ Phthisi 4. Aphor. 8. & hæmoptysi. Vidimus aliquot Phthisicos ab Empiricis tractatos hoc pacto accelerâsse sibi mortem, qui diutius adhuc vivere potuissent. Ideoque qui malè vult Phthisicis, eos vomitoriis aggrediatur, & ad acidulas mittat. His duobus sanè plurimi mortem mercantur citam. Concedunt quidem nonnulli in Phthisi incipiente, minus in confirmatâ vomitoria, sed abstinere malimus, si sc. sermo sit, uti est, de vomitoriis propriè dictis, nec urgentior quædam adsit alia causa, cujus respectu, non curando phthiseos gratiâ, cogatur quasi ad aliquod lene medicus. Non conveniunt etiam eadem, ubi pulmones adnati sunt.

7. Non facilè in *Hysteriis Passionibus*, seu ad eas dispositis, nisi *Leucoræa* & materiæ in ventriculo præsentia urgeat, quia potius revellendi quàm superius trahendi humores, aliàs huius antecedentis ratione, & extra statum paroxysmi magis mitiora optimè locum habent, modò non ad lipothymiam sint dispositæ. Hinc *Langius in miscell curios p. 13.* de se scribit, se & ob hanc causam secum semper gestasse $\ominus \oplus$ li. Distinguenda nimirum sunt symptomata hysterica, quædam permittunt, quædam minus.

8. Non in *procidentiâ uteri, herniisque tum in viris, tum in fœminis*, quia versus inferiora propulsio fit major. Imò sæpè ob vomitoria fortiora herniæ oriuntur.

PERMITTUNT contrà ea in genere *virium constantia, ad vomitum proclivitas*, unde & ipsi infantes optimè ferunt emetica correctiora, *consuetudo, habitus gracilis, tempus anni verum & æstivum.*

Caven-

Cavendum quàm maximè est in usu vomitoriorum, ne quid detrimenti respublica microcosmica patiatur. Hinc vires sunt spectandæ, tùm præsentes, tùm futuræ, an tolerare id possint, nec ne. In resolutione virium nunquam danda sunt vomitoria, unde culpandi sunt illi, qui in extremo naturæ conatu seu agone quasi tentaturi ultimum remedium propinant Emetica; sin oppressæ sint ob humorum gravantium copiam, vomitoria tantum abest ut prohibeantur, ut potius quàm maximè profint.

Qui facilè vomunt, tutiùs ita purgantur; qui difficulter, & qui vomere non possunt, non cogendi; unde in vomitu difficili per inferiora purgandum est. Plures enim dantur, in quibus vomitus maximum laborem facit, ut quidvis potius sustineant, quàm vomitum. Cùm verò robur naturæ id notet, si quis violentiori emetico destruere illud tentet, contra naturam fecerit, majorem noxam remedio inducendo.

Consuetudo multum invitat tùm ratione ægri ipsius, tùm ratione loci, ubi degit. Notandum tamen, quòd ex culinâ non sit facienda cloaca, seu ut *Riolanus libr. 2. Enchirid. anat. c. 23.* loquitur, nemo sapiens ex ollâ coquinariâ facit matulam, ideoque hæc consuetudo non tam adfectata intelligitur, quàm facilis tolerantia, facilis vomitio, facta aliàs vel sponte à repletionem, vel medicamento.

Habitus gracilis respectu obesioris permittit, unde *Hippocr. 4. aph. 6.* *graciles & facilè vomentes purgare aëva præcipit*, caventes hyemem, intelligendo nempe vomitum generale, ut, quod toti negotium faceffit, ejiciatur. Nam qui pro particulari, seu solius ferè ventriculi vitio corrigendo instituitur, quovis tempore licitus est.

Intelligendi verò sunt *graciles non à morbo, sed à naturâ seu temperamento & habitu.* Neque enim omnis, *gracilis qui est, etiam dispositus statim est ad Phthisin*, hinc *gracilitas spectanda est ratione causæ & subjecti.* Inprimis enim corporis constitutio *πλεγματική*, quasi *alata*, ubi alarum instar prominent scapulæ, prohibet vomitum, illa enim ad Phthisin magis disposita.

Hinc qui *venas sanguine distentas ac carnes graciles*

habent, modò simul facilè vomant, id est, si capite firmo, amplo pectore, collo longiori, facilius ferunt vomitoria.

Tempus anni aptius est æstivum, elogio 4. Aphorism. 4. qui medicari æstate superiores magis, hyeme verò inferiores præcipit; Aestate enim agiliores sunt humores, licet in nostris regionibus, ut rectè monet Heurnius comment. in b. l. pituitescant ferè magis succi, neque ita bilescant, ut in calidioribus. Unde Celsus quoque l. 2. c. 14. nec æstate rectè dari, optimè vere, tolerabiliter autumnò scripsit.

CAPUT III.

Modus administrandi vomitoria describitur.

QUOD ad legitimum administrandi eadem modum attinet, jam quid potissimum observandum ratione temporis adsumendi, circa vehicula, actum vomendi ipsum & affectus, quibus conveniunt magis, paucis inquiremus.

Ægyptii singulis mensibus, teste Herodoto in Euterpe utebantur vomitoriis. Græci etiam sæpiùs vomebant, unde & Martianus observat, veteres præservationis gratiâ solo vomitu esse usos, nunquam purgatione libr. de nat. hom. v. 153. sunt imò, qui vulgò scribunt quidam, sanitati prodesse, si singulis mensibus ebrietas concilietur ad excitandum vomitum, id quod tamen morbum inducere est, ut sanitas inde fiat, peccare ut absolvaris. Sine causâ proin frequentanda non sunt tam temere.

Danda sunt vomitoria, nisi necessitas aliud imperet, manè potissimùm, quatuor circiter horis ante cibum, tunc enim *felicius* operantur. Post prandium seu post cibum sumptum eadem commendant nonnulli, sed cum adhuc vasa lactea chylo turgent, metus est, ne motus ejus impediatur, & natura magis in cibo, quàm aliis humoribus exturbandis sit occupata. Utut enim natura, si rectè agit, sæpè, quod diximus suprà ex Scaligero, retineat jusculum, humores verò ejiciat peccantes, fieri tamen non potest, quin si coctionem
expe-

expectet chylus in ventriculo, vomitorio dato exturbetur ipse, & promptius remaneat materia peccans. *Facilior* tamen post cibum sumtum est vomitus, & certum est ex praxi, melius succedere eundem, si quadrante horæ antè detur jusculum aliquod, vel aliud cibi genus humidioris. Illud enim exhibitum non modò lubricitat ventriculum, sed & partes tenaces quodammodò disponit ad separationem faciliorem; vel etiam ob eam causam, quòd minori cum molestiâ sic vomatur. Ventriculus enim jejunos ægrè impellitur, unde etiam eleganter *Celsus l.c.* Quisquis, ait, daturus erit vomitoria, id agere debet, ut accepturi corpus humidius sit.

Juxta Astrologos illud tempus aptius statuitur, quando ☉ est in signis ruminantibus, ♊, ♋, ♌.

Ante usum vomitoriorum minus opus est præparantibus, nisi forsan, quando pituita lenta ventriculo adhærens evacuanda est, incidentibus & detergentibus aut potius aperientibus quis uti velit.

Quæri etiam potest, an concoctio humorum expectanda sit prius quàm adhibeantur, ceu aliàs in purgantibus ad febres id observari solet. *Massaria* id adfirmat, & post coctionem propinanda vult; sed id non opus est tum ob proximitatem viæ, tum quia materia indicans vomitum magis extra vasa est.

Veteres eligeabant ut plurimum in emeticis formam liquidam præ solidâ, id tamen non æque opus est, modò vehiculum ipsum sit aptum. Debet enim esse v. g. (1.) *sufficiens*, ut satis lubricitet, & materiam emolliat. Nisi enim sufficiens quantitas adsumatur, sæpè vel anxietatem tantum & nauseam cient, movent non promovent, vel difficilior vomitus consurgit. Hinc præstat non solum ab adsumto emetico subinde repetere vehiculum, sed etiam quando jam ipsummet operatur, per vices eodem adjuvare vomendi actum.

(2.) *Tepidum*. Tepida enim omnia movent vomitum, quo de elegantissimus locus extat in ipsis sacris *Apoc. III, v. 16.* ubi Salvator minatur, quòd Ecclesiam Laodicensem, cum neque frigida esset, neque calida, sed *χλιαρὴς, tepida*, vellet ἐμέσαι ἐκ τῆς σαρκαὶ, *evomere*. Magis enim hæc nauseabunda sunt,

magis subvertendo ventriculo idonea. Magis tamen calida admitti possunt interdum, quàm frigida, quæ sensum obtundunt.

(3.) *Pingue.* Oleosa enim & pingua, lubricantia & molliciantia tonum ventriculi itidem subvertunt, ac orificium superius laxant, ut tam arctè claudi nequeat. Unde accedente imprimis irritatione & stimulo salino, adsumta à constringente se ventriculo compressa citius sursum ad gulam feruntur, quàm ad pylorum, & rejiciuntur. Notandum tamen, quod rectè monet *Claudin. l. 2. de ingress. ad Infirmos c. 3.* Oleum seu pingua minus convenire in ventriculo debiliore, quia valdè eum laxant, unde in febribus ab iisdem abstinendum jubet, quia perpetuo in iis ventriculus lædatur. Intelligendum verò id est de immoderato usu, moderatus non nocet; de vomitoriis pinguibus, quæ non purgant nisi copiâ, non item de vehiculis paulò pinguefactis.

(4.) Sunt, qui & *ingrata* volunt esse vehicula, ac ipsa etiam vomitoria, ut nauseam eò facilius *Archæo* moveant. Verùm etiam id minùs observatur, nisi per *ingrata*, hæc ipsa recensita tepida, pingua, & plus quàm appetat ventriculus & admitat quasi ingesta, intelligas, quâ ratione conjunctim spectata *ingrata* sunt reverà. Aliàs verò id non valet, & cavendum potius, ne ingrato medicamento gratiam, quam in se non habet medicamentum, minorem fœneremur.

Actus vomendi ipse acceleratur, præter subinde, & ipso etiam jam subsequente vomitu, adsumtum vehiculum, digito in fauces seu gulam immisso, ut stimulo œsophago promptior exeat materia. In infantibus etiam hunc in finem digito lingua solet comprimi, utrobique verò digitus oleo amygdalorum dulcium potest illini.

Positus corporis & maxime capitis ad primum vergere debet, & manu vel ægri vel alterius detineri paulisper synciput comprimi item leniter hypochondria, ut subversio fiat facilior, minorque læsio.

Jusculum ipsum constituit *cerevisia tepida*, vel etiam *cerevisia secundaria*, *jusculum ptisanaceum*, aliudve, hoc ipsum,

ipsum, si debilior æger videatur, & promovet vomitum, & sistit, quatenus sufficienter evacuat, & debiliori naturæ opem fert.

Convenit & *motus*, ut in purgantibus, quia sic magis commoventur humores; unde non in lecto decumbere, sed deambulare commodum est.

Ejiciuntur vero per vomitoria, ðniata in primis, non solum aquea, & alba, si mitius operentur & debilius, sed & flava & viridia, si perfectius. Dubiumque est apud autores, an color ille debeatur humoribus ipsis, an verò à medicamento fuerit inductus. *Walauius* quidem & alii, vim illam tingentem medicamenti adscribunt; sed optimum est, si dicamus partim medicamento, partim humoribus id attribuendum esse. Medicamento quidem, quia \ominus illud Δ reum ðniatum seu aliorum quoque acrimonia salina volatilis stimulans procul dubio invertendi humores & alterandi maximam habet vim, seu fermentatione citiore id fiat potissimum, seu præcipitatione & solutione; humoribus verò, quatenus irritatione etiam majori factâ, revulsione quâdam biliosi humores aliique regurgitant & ad ventriculum vocantur, unde nonnunquam etiam amara penitus, præsertim ultimis vicibus, nonnunquam acida evomuntur.

Post vomitum conveniunt (1) ablutiones & elutiones faciei cum vino vel tantum, quod melius est cum aquâ frigidâ vel rofaceâ. Sunt, qui lac dulce cum pane candido exhibent, ut œsophagus & ventriculus iterum demulceatur. Optime verò vomitoriis superadduntur roborantia stomachica & cordialia, in primis, si ultra, quàm ferre possit natura, operentur, quo casu eadem conveniunt quæ in hypercatharsi à purgantibus, & eo quidem præsentius, quò minus hæc patiuntur moram. Vehementiora enim & $\mu\omicron\chi\theta\eta$ nimis debilitant ventriculum, & humores commovent ac sanguinem, unde novimus ab ðniato fortiori vomitum sanguineum ortum, qui tandem decocto menthæ rubræ crispæ curatus fuit. Conveniunt enim omnia ~uosa & aromatica, partim & præcipitantia humorum motum; sic observa-

vit

vit *Sennertus*, vomitus ab *Œniatis* concitatos solo *Ÿ* curatos esse. Opiata verò omnibus his, quæ latius repetere hoc loco supersedemus, palmam præripiunt.

CAPUT IV.

Usus vomitoriorum in specialibus affectibus delibat.

Quod actionem vomitorium & *usum* concernit, alius est *generalis*, vomitoria enim totum corpus expurgant, ut hactenus diximus, alius *specialis*, qui huic vel isti membro in specie competit.

In *febris intermittentibus* laudatissima sunt vomitoria, unde experientia constat, opportune usurpata vomitoria præstantissimum edere effectum, tum in aliis adfectibus, tum in febris intermittentibus, in quibus etiam ante paroxysmum quandoque præberi solent, si mali perduret contumacia, quod ipse fecit *Hippocrates l. de affection.* Hoc modo enim causâ ablata, quæ ab aliis medicamentis sæpe intacta relinquitur, feliciter tollitur febris, non solum si ab errore externo ortum duxerit, verum etiam si profundius radicetur, unde non injuriâ vomitus & *quartana* dicitur *πύλον*.

Neque obstat, jam tum in tertianis v. g. urgere vomitum, quin potius conatu hoc suo natura ea ipsa indicat. Maxime autem in quotidianis id valet febris, ubi pituitosi humores ut plurimum in ventriculo restagnant, & aliis, quæ hujus culpâ & repletionem eveniunt, & inde denominationem accipiunt, quarum mentio quoque fit apud *Colum, l. 4. de morb. c. 23.*

Ad *affectus capitis* eleganter *aphor. 18. s. 4.* adplicari potest, supra septum transversum dolores purgatione indigere per superiora tradens, quicumque verò inferiora molestant, per inferiora, subintelligendo ea, quæ evacuari hoc modo desiderant, non tam vaga, quàm infixæ quasi.

Si per consensum ventriculi doleat caput, vomitoria ex usu sunt: in *Cephalæa* verò & ubi caput per se debile est, minus. Superior nempe venter, uti maxime cum ventriculo

com-

communicat, ita etiam præ medio eadem admittit & deli-
derat.

In vertigine vomitum movere consultum est, si cætera
sint paria, & à positivâ magis, quàm privativâ causâ seu debi-
litate spirituum proveniat. Par ratio est Incubi, unde exem-
pla incubo laborantium per vomitum curatorum recenset
B. Rolfincius Epit. affect. partic. l. 1. c. 1. c. 17. p. 63.

Epilepsia, uti Hercules est morbus, ita quoque vix citra
herculeæ remedia expugnatur. Hinc non sine causâ *Trallia-
nus l. 1. c. 15.* eadem mirè commendat in omnibus comitiali-
bus. Hinc certum est, ea & in infantibus sæpe, & in adultis,
ubi malum quasi radicum est, singulare afferre emolumen-
tum; imò potissimum & ferè unicum, nisi quid obftet, non
rarò constituere præsidium.

In deliriis, & potissimum cum quâdam hilaritate insa-
nientibus maniacis, ut & Melancholicis utilissimè adhibentur
sæpius vomitoria, tum quia in omni deliriorum genere, præ-
cipuè antiquatis, licet essentialia vitium capitis videatur, de-
bent attendi simul hypochondria, & infimus venter, tum quia
sæpissimè fingunt, v. g. se alere serpentes, bufones in ventre,
quo modo falli possunt; tum quia maniaci sunt debilitandi,
ut dehinc melius medicamenta alia possint succedere, & qui
alia cuncta eludit morbus, à generoso hoc præsidio medelam
sibi fœneret.

De Apoplecticis dubium movent quidam autores, quòd
suffocationis periculo subjiciantur ægri, verum cum sæpius
observetur, pro Apoplecticis concidentibus spontaneo naturæ
robore vomitu fuisse liberatos; cum etiam maximus, uti di-
ximus, sit ventriculi consensus cum capite, ut quoad causam
ita etiam quoad remedium, utilissimè se in appoplexiâ pro-
pinasse adfirmat *Excell. DN. Preses*, præcipuè in leviori, & po-
tissimum in aphonîâ vomitoria. Reverà vecte hîc opus est,
seu subitaneo auxilio, quod neque clysteres, etiam fortiores,
neque V.S. vel alia tam citò exequi norunt.

Sic & in affectibus soporosis eadem sæpè profunt, cum vi-
deamus, etiam opiata, antequam egrediantur è ventriculo,
somnia accersere.

In Pectoris affectionibus, pleuritide, peripneumonia, Phthisi,
ipsâ etiam palpitatione cordis confirmatâ & fortiori asthma-
te, gibbosis &c. Plato jubet quiescere.

In Asthmate autem præcordiali, ubi à materiâ in ventriculo
seu hypochondriis contentâ cum anxietate ingruit suffo-
cationis metus, ut tenso quasi diaphragmate respiratio va-
cillet, nec sui juris sit, vomitoria præsentissimum sunt reme-
dium, uti hoc ipso sæpius tales ægros felicissimè & quasi in
momento se restituisse testatur Excell. DN. Præses.

Sic & in omni repletione ventriculi & inde ortâ inappeten-
tiâ, ructibus, singultu, dolore gravativo, ipsoque vomitu, & aliis, à
repletione inquam, profunt. Et habent hoc peculiare vo-
mitoria, quod post usum ipsorum, factâ quippe sufficiente
evacuatione, appetitus mirum quantum urgeat. In vomitu
verò & cholera leniora tantum non asperiora valent, ut eva-
cuetur materia promptius. Et ita intelligendum Hippocratis
illud; vomitum vomitu curari.

Sic in adsumtis Philitis & venenis, non quidem æquè tam
corrosivis, si penitus se ventriculi plicis insinuârunt, quàm
viscosis & mucilaginosi, ut semine hyoscyami recenti largius
hausto, fungis & similibus conveniunt.

In diarrhœâ verò, dysenteria, ileo, vomitibus hypochondriacis
nigricantibus & aliis vitiis, ubi natura vel errore quodam ad
consuetudinem hanc vitiosam vomendi inclinat, vel coacta
huc materiam ejicere cogitur, absint. In hydropicis commo-
dè sæpè dantur. Si enim, quod aliquando fit, ἄνω operentur,
multum evacuant, sin κατω, quod frequentius, tamen ne sic
quidem malè adhibentur, modò media regio benè unà ha-
beat.

In arthriticis doloribus, cum observaverit Martianus, quam-
plurimos podagricos, ob acorem in ventriculo peccantem,
à doloribus corripì suevisse, liberatosque aut saltim mitiga-
tos esse, ubi acetosa evomuisent, comm. in Hippocr. p. 382. sæpè
etiam commodum præstant.

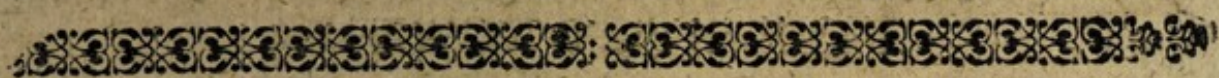
In calculo & aliis à causâ privativâ solo consensu stimu-
lantibus ventriculum, minùs profunt, nisi quod peccans cal-
culus

quod *Piso* notavit *l. de serosa colluvie p. 385.*

In *mensibus suppressis* utilissimè sæpè dantur Vomitoria, tum quia causam tollunt antecedentem, tum quia concutendo vias magis aperiunt, unde sæpè statim post eorum usurpationem redire observantur.

Sic etiam, quod superius jam tactum fuit, in *partu difficili*, foetu præsertim mortuo, quandoque proficua sunt, si cæteris omnibus ritè se habentibus, positu foetus legitimo, viribusque præsentibus concussio musculorum abdominis postuletur.

Et hæc quidem de emeticorum adhibendi legitimo usu, ne ulterius ultra institutum progrediamur, hæc vice sufficiant.

PÆonis ingenuam qui tractas sedulus artem,
mox dignum nostrâ nomen ab arte feres.

*Hæc paucula Nobiliss. Dno. Zopffio Med. Cand. dignissimo,
affini meo honorando, benevolentie ergo app.*

Rud. V Vilhelmus Krauß /
Phil. & Med. D. P. P.

Illum Ariadneum quicumque usurpat eundo,
ex labyrinthæis victor it ille viis.

Qui methodum veram callet normamque medendi
morborum domitor perpete laude cluet.

Tu tantam tenus hæc tractasti strenuus artem,
inde Tibi Phœbus candidaserta parat.

Nobil. Dn. ZOPFFIO amicam mentem manu
amicâ testor, & de excellentibus pro-
gressibus medicis gratulor.

P R Æ S E S.
CL.

*Ut feliciter
in partu*

CL. ZOPFIO

Medicinæ Candidato dignissimo,

Auditori & Amico colendo,

de specimine hocce medico

animitus gratulatur

Augustinus Henricus Faschius, D.

Anatom. Chirurg. & Botanic. Prof. Publ.

Archiatr Ducalis Saxonicus & p. t.

Facultatis suæ DECANUS.

ZOPFI, Pœonii Comes laboris,
felici studiô theses resolvis
jam, circa vomitoria implicatas.
Autor sum, studiis litare pergas
discendo methodum simul medendi;
sic fies medicus brevi politus,
fructus ingenii ferens peramplos,
quos certè excipiet perenne Nomen!

*Coctum, non crudum studium hæc VOMITORIA
signant.*

Fallor? An & docti signa ea sunt Medici?

boni ominis & faustæ adgratulati-
onis ergò scribeb. Adfini
honoratissimo

Caspar Posner, P. P.

F I N I S.